کۆتایی هاتنی تەمەن بەخراپە نیشانەو هۆکارەکانی

بەشی دووەم وکۆتایی

✍ م. فەرەیدون موحەممەد

==

لەبڵاوکراوەکانی

ماڵپەڕی بەهەشت

www.ba8.org

✉ islam_kurd_ba8@yahoo.com

07701517378

عێراق - کوردستان - کەلار

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ

بسم الله الرحمن الرحيم

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَسَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلاَ مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلاَ هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

لەپاش ئەوەی لە بەشی یەکەمدا باسی کۆتایی هاتنی تەمەنمان کرد بە چاکە بە پشتیوانی خوای گەورە لە بەشی دووەمو کۆتاییدا دێینە سەر باسی:

کۆتایی هاتنی تەمەن بەکاری خراپە: واتە: ئەو بەندەیەی کەوا دوای ئەو هەموو هەوڵو تێکۆشانەی لە خزمەتی دینداریو خواناسیدا بەسەری بردووە، بەڵام بەردەوام نابێتو زوو کۆڵ دەدا واتە ناگاتە دوا مەنزڵی چاکان، هەر بۆیە بەو جۆرە کەسانە دەوترێت: (ئاخر شەڕ) کە بەڕاستی ئەو هۆکارانەش زۆرن کە بەندە وا لیَ دەکەن بەرەو ئەو ئاقارە هەنگاو بنێ وخۆی لیَ ون بێت. بۆیە پێویستە مرۆڤ هەمیشە ئاگادارو وریا بێت، خۆی مل کەچی شەیتان ودارو دەستەکەی نەکات، چونکە رسول الله ﷺ دەفەرمووێت:

(يُبْعَثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ)[1].

واتە: هەموو بەندەیەك لەسەر ئەو حاڵەتە زیندوو دەکرێتەوە کە لەسەری مردووەو کۆتایی بەژیانی هاتووە.

کەواتە بامرۆڤ ژیرانە بڕوانێتە سەرەنجام و دواڕۆژی خۆی، لەبەر ئەوەی بەردەوام لە ئامادەباشیدا بێت وەبەهیچ شێوەیەك ساردبوونەوەو دابڕان ڕووی تێ نەکات، ئەی بەندەی خوا ئامۆژگاری بۆ خۆم پاشان بۆ تۆش نەکەی تەوبە دوابخەیت یان ساردی لەبەرامبەریدا بنوێنی! ! ئەزانی بۆ؟؟ لەوانەیە بڵێی بۆچی؟ منیش پێت دەڵێم: لەبەر ئەوەی یەکەم: تۆ نازانی کەی دەمری؟ دووەم: تۆ نازانی کۆتایی تەمەنت بەچی دێت؟ سێیەم، تۆ نازانی لەسەرچی کردەوەیەك دەمری؟ دەی کەواتە ئەوە بزانە خوای گەورە دەفەرمووێ: ﴿وَتُوبُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ ٣١﴾ [النور].

واتە: تەوبە بکەنو بگەڕێنەوە بۆلای خوای گەورە ئەی ئەوانەی کە باوەڕتان هێناوە، تابەهۆی ئەو تەوبەیەوە ڕزگاربن و سەرفرازی دواڕۆژبنو پارێزراویش بن لە سزای خوای گەورەو میهرەبان.

شێخ حەسەنی بەصری (ڕەحمەتی خوای لێبێ) دەفەرمووێت: دڵی مرۆڤ بەشەش شت خراپ دەبێت: (یەکێك لەوانە کەسێکە تاوان دەکات بەتکای ئەوەی کە تەوبە بکاتو بەردەوامە لەسەریو بەڵام هەر تەوبەکەی دوا دەخات تا وای لێدێت مردن یەخەی دەگرێتو ئەویش فریای تەوبە ناکەوێت). هەروەها یەکێکی تر لەو هۆکارانەی کۆتایی تەمەن بەخراپە دەهێنێت بریتییە لەهیوا بوون بەدونیاو پشت کردنە قیامەت هەروەك عبداللەی کوڕی عومەر رضي الله عنه دەفەرمووێت: پێغەمبەری خوا ﷺ دەستی خستە سەرشانمو فەرمووی:

---

[1] (رواه مسلم: ٧٤١٣) .

(كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرْ الصَّبَاحَ وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرْ الْمَسَاءَ وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ)(٢) .

واتە: لەژیانی دونیادا وابژی بەوێنەی کەسێکی ناموٚ یان ڕێبوارێك، وە عبداللەی کوڕی عومەر رضي الله عنه فەرمووی: ئەگەر ئێوارەت کردەوە چاوەڕوانی بەیانی مەکە, ئەگەر بەیانیت کردەوە چاوەڕوانی ئێوارە مەکە، وەسوود لە لەش ساغیت وەرگرە بۆ کاتی نەخۆشیت، وەسوود لەدونیات وەرگرە بۆکاتی سەرە مەرگت. کەواتە: زۆر بەئاگابە براو خوشکی ئازیز...مردن هەردێت ......بەبێ وەرگرتنی مۆڵەت لێت ڕاپێچی دونیایەکی ترت دەکات. دەی کەواتە ئاگاداری ئەم خاڵانە بە بزانە هیچیانت تیدا بەرجەستە نییە؟ ......

یەکەم– مردن لەسەر تاوانێك (هاوەڵ بڕیاردان) کەبەهەمیشەیی لە دۆزەخدا دەتهێڵێتەوە:

هاوەڵ بڕیاردان بۆ خوای تاكو بێ هاوبەش یەکێکە لە تاوانە زۆر گەورەکانو مرۆڤ بۆ هەتاهەتایی لەدۆزەخدا دەهێڵێتەوە، جائەمەش بەوە دەبێت کە مرۆڤ کەسێك یان بەردێك یان دارێك یان مانگ یاخود پێغەمبەرێك یان هەرشتێکی دی بکاتە هاوەڵی خوا لە پەرستنو هاوار بۆ کردنو پەنا پێگرتنو داواکردندا وەکو هاوشێوەی خوای لێ بکات، هەرکەسێك بەم شێوەیە بکاتو تەوبەی لەسەر نەکاتو بمرێت ئەوە بەهەشتی لێ حەرام کراوەو بۆ هەتا هەتایش دۆزەخیە، هەر بۆیەش ئەم هاوەڵ بڕیاردانە دوو جۆری هەیە کە ئەوانیش: (الشرك الاكبر) هاوەڵ بڕیاردانی گەورە: ئەم جۆرە بریتییە لەو شیرکەی کە خاوەنەکەی بێ باوەڕ دەبێت وپێی لە ئیسلام دەردەچێت (دوای ئەوەی پێی ڕادەگەیەنرێتو بەڵگەی پێویستی لەسەر دەکرێت) ئەویش چەند جۆرێکی هەیە لەوانە هاوەڵ بڕیاردان بۆ خوا لە: پەروەردگارێتیدا، وەلەپەرستندا، وە لە ناوو سیفەتدا.

(الشرك الاصغر) هاوەڵ بڕیاردانی بچووك: ئەم جۆرەیان ئەوەیە کە خاوەنەکەی پێی لە ئیسلام دەرناچێتو بێ باوەڕیش نابێتو کردەوەش هەڵناوەشێنێتەوە، بەڵام تاوانێکی زۆر گەورەی ئەنجام داوە، وە مەترسی چوونە دۆزەخیشی لێ دەکرێت، لەوانە هاوەڵ بڕیاردان لە: نیەتدا وە لە ووتەو زماندا، وەلە شێوازی کردەوەدا .خوای گەورەش دەفەرمووێت: ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱفۡتَرَىٰٓ إِثۡمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾ ﴾ [النساء] .

واتە: خوای گەورە لە کەسێك خۆش نابێت کە هاوەڵی بۆ بڕیاردابێت، بەڵام لە غەیری شیرك خۆشدەبێت بۆ کەسانێك بە ویستی خۆی، وەهەرکەسیش هاوەڵ بڕیار بدات ئەوە بەڕاستی تاوانێکی گەورەی ئەنجام داوە. ﴿ إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ ﴿٧٢﴾ ﴾ (المائدة) .

واتە: هەر کەسێك هاوەڵ بڕیار بدات بۆ خوا ئەوە بە دڵنیاییەوە خوای گەورە بەهەشتی لەسەر حەرام دەکات، وە بۆ هەتا هەتایش شوێنی ئەو ناو ئاگرە. هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووێت: (مَنْ مَاتَ وَهْوَ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ نِدًّا دَخَلَ النَّارَ وَمَنْ مَاتَ وَهْوَ لَا يَدْعُو لِلَّهِ نِدًّا دَخَلَ الْجَنَّةَ)(٣) .

---

(٢) (رواه البخاري: ٦٤١٦) .

واتە: هەرکەسێك مردبێتو لە حاڵەتێکدا هاواری لە غەیری خوا کردبێت دەچێتە ئاگرەوە، وەهەرکەسێکیش مردبێتو هاواری لە غەیری خوا نەکرد بێت ئەوە دەچێتە بەهەشتەوە.

دووەم: مردنی کەسی نوێژ نەکەر:

نوێژ بریتیە لە خواپەرستیەکی گەورە کە بە کردارو دەربڕینو خوێندنی چەند ئایەتێکی قورئانی پیرۆزو چەند پاڕانەوەیەکی دیاری کراو لە سوننەتی صەحیحدا، هەر لە دابەستنی الله اکبر تاکو سەلام دانەوە نوێژکردن لە دینی ئیسلامدا گرنگیەکی تایبەتی پێدراوە، هەرنوێژیشە کۆڵەکەی دینەو هیچ خواپەرستیەکی تری ناگاتێ، وە تەنها نوێژیشە دەبێتە هۆی ڕۆشن کردنەوەی دڵانو بەرچاو ڕوونی چاوانو پاك بوونەوەی دەروون، وەپشوو دانێکیشە بە ڕوحو لاشە، سەر لە نوێ تازە کردنەوەی پەیوەندیە لەگەڵ پەروەردگاری بەرزو بێ وێنە، کەواتە پێویستە ئاگاداری نوێژەکانمان بین ولەکاتی خۆیدا ئەنجامی بدەین وە پەنا بگرین بەخوای گەورە لە کەسانی نوێژنەکەر،

خوای گەورەش دەفەرمووێت:

﴿ ۞ فَخَلَفَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡ خَلۡفٌ أَضَاعُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَٱتَّبَعُواْ ٱلشَّهَوَٰتِۖ فَسَوۡفَ يَلۡقَوۡنَ غَيًّا ٥٩ ﴾ [مريم] .

واتە: لەدوای پێغەمبەرانو پیاوچاکان نەوەیەك هاتن بە دوایاندا نوێژەکانیان دەفەوتاندو شوێنی هەواو ئارەزووەکانیان کەوتن، جا ئەوانەش بەهۆی ئەو نوێژ فەوتانو نەکردنەیانەوە تووشی ئازارو زیان دەبنو دەگەن بە تۆڵەی خۆیانو بەسزای شیوێك لەشیوەکانی دۆزەخ. وەك خوای گەورە دەفەرمووێت: کاتێك کە هەندێك کەس دەچنە ناو سەقەرەوە کە ناوێکە لە ناوەکانی دۆزەخ پرسیاریان لێ دەکرێت: ﴿ مَا سَلَكَكُمۡ فِي سَقَرَ ٤٢ قَالُواْ لَمۡ نَكُ مِنَ ٱلۡمُصَلِّينَ ٤٣ ﴾ [المدثر] .

واتە: ئەوە هۆی چی بوو ئێوە ڕاپێچی دۆزەخ کران؟ ئەوانیش لە وەڵامدا دەڵێن: چونکە ئێمە لە گرۆی نوێژ کەران نەبووین.

وە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووێت: (خَمْسُ صَلَوَاتٍ كَتَبَهُنَّ اللَّهُ عَلَى الْعِبَادِ فَمَنْ جَاءَ بِهِنَّ لَمْ يُضَيِّعْ مِنْهُنَّ شَيْئًا اسْتِخْفَافًا بِحَقِّهِنَّ كَانَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَمَنْ لَمْ يَأْتِ بِهِنَّ فَلَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ إِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ وَإِنْ شَاءَ أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ)[٤].

واتە: پێنج نوێژ هەن ئەوانەی کە خوای گەورە لەسەر بەندەکانی نووسیوە، جا هەر کەسێك جێ بەجێی بکات وە هیچ شتێکی لێ نەفەوتاندبێ، بەهۆی کەم تەرخەمیو گوێ پێنەدانەوە، ئەوە لای خوای گەورە بەڵێنو پەیمانی هەیە کە بیخاتە بەهەشتەوە، بەڵام ئەگەر بە پێچەوانەوە بوو، کەسەکە لەکاتی خۆیدا ئەنجامی نەدابێو نوێژەکانی فەوتاندبێ، یان هەر نەیکردبێ، ئەوە مافی خوایەکە هیچ بەڵێنو پەیمانێکی نەداتێ بەوەی کە بیخاتە بە هەشتەوە، ئەگەر ویستی لێ بوو ئەوە سزای دەدات وەئەگەر ویستیشی لێ بێت ئەوە دەیخاتە بەهەشتەوە.

([٣]) (رواه البخاري: ٤٤٩٧) .

([٤]) (رواه احمد وابوداود وابن ماجة والنسائي وصححه الشيخ الالباني في: صحيح الجامع الصغير: ٣٢٤٣) .

سێ هەم: مردن لەسەر کاری داوێن پیسی:

کاری داوێن پیسی (الزینا) بریتییە لەوەی کە دوو کەس لەدوو ڕەگەزی جیاواز لە جێگەیەکدا کۆببنەوەو ئەو کارە بەد ڕەوشتیە ئەنجام بدەن، ئەو کارە دزێوو پیس و گڵاوەیە کەدەبێتە هۆی خراپ کۆتایی هاتنی تەمەن، وەدەشبێتە هۆی تێك چوونو شیرازە پچڕاندنی نێوان تاکەکانی کۆمەڵگەو بڵاوبوونەوەی نەخۆشیو نەمانی شەرمو ڕێزو پلەو پایە، بۆیە هەرکەسێك پیشەی ئەم کارە بێتو بەردەوام بێت لەسەریو هەر لەسەر ئەوەش بمرێت، ئەوە بێگومان دواڕۆژێکی ترسناك چاوەڕوانی دەکات، خوای گەورەش دەفەرمووێت:

﴿ وَلَا تَقْرَبُوا۟ ٱلزِّنَىٰٓ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ فَٰحِشَةً وَسَآءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾ ﴾ [الاسراء] .

واتە: نزیکی زینا مەکەون، چونکە بەڕاستی ڕەوشتێکی بەدو خراپو ناشیرینەو ڕێگەیەکی تا بڵێی دزێوو بێزراوە. (نەك هەر مەیکەن بەڵکو نزیکیشی مەکەون هۆکارەکانی نزیك کەوتنەوەش زۆرن لەوانە: تێڕوانینی حەرام، تەوقەکردن لەگەڵ ڕەگەزی بەرامبەر، بەتەنها مانەوەی ئافرەت وپیاو لە شوێنێکدا،.......هتد هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووێت:

(لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ)[٥] واتە: ئەو کەسەی کە کاری زینا کردن ئەنجام دەدات ئەوە لەکاتی زیناکەدا باوەڕەکەی لە لاشەی دەردەچێت.

یاخود خەمخۆری مرۆڤایەتی پێشەواو ڕێ نیشاندەر پێغەمبەری خوا ﷺ لە فەرمودەیەکی تردا دەفەرمووێت:

(إِذَا زَنَى الرَّجُلُ خَرَجَ مِنْهُ الْإِيمَانُ كَانَ عَلَيْهِ كَالظُّلَّةِ فَإِذَا انْقَطَعَ رَجَعَ إِلَيْهِ الْإِيمَانُ)[٦].

واتە: هەرکات بەندەیەك لەبەندەکانی خوا زینا بکات لەکاتی زیناکردنەکەدا باوەڕ لە لاشەیدا دەردەچێتو لەسەر سەری دەوەستێت، جا هەرکات وازی لە زیناکردنەکەدا هێنا ئەوە باوەڕەکەی دەگەڕێتەوە لاشەی.

چوارەم: خۆ کوشتن:

خۆکوشتن یان ئازاردانی لاشە بەهەرشتێك کەببێتە هۆی لەناوچوونو مردنی ئەوە حەرامەو لەکارە بێزراوەکانە، جائەم خۆکوشتنە ئەگەر لەبەر ئازارو ئەشکەنجەی لاشە بێت یان لەبەر خەمو خەفەتو ئێش بێت کە کەسێك بەرامبەری دەیکات، یان لەداخی کوفری بەرامبەر بێت یان......هەمووی حەرامەو دەبێتە هۆی کۆتایی هاتنی تەمەن بە خراپە، بۆیە بەندەی خوا پێویستە هەمیشە ئارامگرو لەسەر خۆبێت، چونکە هەرکات توشی خەمو خەفەتو نارەحەتیو نەهامەتی بوو پێویستە ئارامو لەسەرخۆ بێت لەبەرامبەر ئەو ئازارانەدا نەك پەنا بباتە بەر (خۆکوشتن) خوای گەورە دەفەرمووێت: ﴿ وَلَا تَقْتُلُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾ ﴾ (النساء: ٢٩) .

([٥]) (رواه البخاري: ٣٤٧٥، ومسلم: ٥٧).

([٦]) (رواه أبوداود والترمذي والبيهقي وصححه الشيخ الالباني في صحيح الترغيب والترهيب: ٢٣٩٤) .

واتە: نەکەن نەفسی خۆتـان بکـوژن‌و لەڕەحمـەتی خـوا بـێ ئومێـدبن، چـونکە بەڕاسـتی خـوای گـەورە زۆر بەبەزەییـە بەرامبەر بەئێوە، پاشان دەفەرمووێت:

﴿ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ عُدۡوَٰنٗا وَظُلۡمٗا فَسَوۡفَ نُصۡلِيهِ نَارٗاۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾ ﴾ (النساء) .

واتە: هەرکەسیش کاری ناڕەوای ئاوا بکات بەهەر نیازێك بێت، ئەوە لەئاینـدەدا دەیخەینـە نـاو ئـاگری گـەورەوە تـاکو بسوتێ‌و سزا بچێژێت، ئەم کارەش بۆ خوای گەورە زۆر ئاسانە .

هەروەها پێغەمبەری خوا دەفەرمووێت: (مَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِه يَتَوَجَّأُ بِهَا فِي بَطْنِه فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِـدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا وَمَنْ شَرِبَ سَمًّا فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَهُوَ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا وَمَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَـلَ نَفْسَهُ فَهُوَ يَتَرَدَّى فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا)[٧] .

واتە: هەرکەسێك خۆی بکوژێت بەئاسنێك (لێرەدا بـەمانای ئەوانـە دێـت کـە لـە ئاسـن دروسـتکراون (فیـشەك، چـەقۆ، شمشێر، شیش، چەکوش،....) ئـەوا بـەو ئاسـنەی کـە خـۆی پـێ کوشـتووە لـەناو دۆزەخـدا بـەردەوام لـە خـۆی پـێ ئەداتـەوە و بـە نـەمری‌و هەتاهـەتایی تێیـدا دەمێنێتـەوە، وەهەرکەسـیش خـۆی ژەهـر خـوارد بکـات جـا بەهـەرجۆرە دەرمانێك بێت یـان بەهـەر جـۆرە خـواردن‌و خواردنەوەیـەك بێـت ئـەوە ئـەو ژەهـرەی خـۆی پـێ کوشـتووە بـەردەوام لەدەسـتیدایەو لـەناو دۆزەخـدا خـۆی پـێ دەکوژێـت‌و بـۆ هـەتا هـەتایی تیایـدا دەمێنێتـەوە، وە هەرکەسـیش خـۆی لەشاخێکی بەرزەوە فڕێ بداتە خوارەوە بەمەبەستی خۆکوشـتن یـان لەسـەر دیـوارەوە یـان لەهەرشـوێنێکی بـەرزەوە ئەوە بەردەوام لەناو دۆزەخدا لەو شوێنە بەرزەوە هەڵدەدرێتـە خـوارەوە بـۆ هـەتا هـەتایی لەدۆزەخدایـە . یاخود لـە فەرمودەیەکی تردا دەفەرمووێت:

(الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُهَا فِي النَّارِ وَالَّذِي يَطْعُنُهَا يَطْعُنُهَا فِي النَّارِ)[٨] .

واتە: ئەوکەسەی کە هەناسە لە خۆی دەبڕێت‌و خۆی دەخنکێنێت ئەوە دەچێتە ئاگری دۆزەخـەوەو لـەوێش بـەردەوام خۆی دەخنکێنێت، وەهەر کەسێکیش بە هەر شتێك نەفسی خۆی بکوژێت دەچێتە دۆزەخەوە .

پێنجەم: خۆشویستنی تاوان‌و بەردەوام بوون لە سەری:

هەرکاتێك لەناو خەڵکیدا تـاوان زۆر بـوو وەشـوێن کەوتـەو جێبەجێکـەری زۆر بـوو، وەبەشـێوەیەکی سـانایی‌و سـوکی تەماشاکرا هەروەها ئەنجام دانیشی بووە شتێکی بەردەوام، ئەوە بێگومان چاوەڕوانی خەشم‌و قینی خـوا دەکرێـت بـۆ سەر زەوی، جاخووگرتن بەتاوان وپەشیمان نەبوونەوە لێی کردارێکی ناپەسەندو جێـی خۆشـحاڵی شـەیتانە، هـەروەها شوێنی گرتنەوەی تاوانیش زیاتر ناو دڵەکانە، هەرکات جێی خۆی کـردەوە لـەناو دڵـدا ئیبلـیس ودارودەستەکەشـی لـە پیلانداناندان بۆی، تا بەوەی ڕاپێچی ناو دۆزەخی بکـەن‌و کۆتـایی تەمـەنی بەخراپـە بهێـنن، کەواتـە ئێـستا باهەریـەك

([٧]) (رواه البخاري: ٥٧٧٨، مسلم: ١٠٩) .

([٨]) (رواه البخاري: ١٣٦٥).

لەخۆمان بپرسین ئەوە بۆچی دڵ هەندێك جار بە (قلب) هاتووە بێگومان وەڵامەکەی زۆر ئاسانە، زانایان ڕەحمەتی خوایان لێبێت دەفەرموون: دڵ سیفەتێکی هەیە ئەویش ئەوەیە زوو هەڵدەگەڕێتەوە بۆیە پێی دەوترێت قلب.

پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووێت:(دڵی نەوەی ئادەم لەو شلەیەی کە لەناو دەفرێکدایە دەکولێتو ئەم دیوو دیودەکات، توندترو خێراتر ئاوەژوو دەبێتو هەڵدەگەڕێتەوە)[٩]. تاوان بەربەستێکی گەورەیە لەبەردەم چوونە بەهەشت وکۆتایی هاتنی تەمەن بەچاکە، بۆیە پێغەمبەری ئازیزمان ﷺ لەفەرموودەیەکی تردا دەفەرمووێت:

(إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَخْطَأَ خَطِيئَةً نُكِتَتْ فِي قَلْبِهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ فَإِذَا هُوَ نَزَعَ وَاسْتَغْفَرَ وَتَابَ سُقِلَ قَلْبُهُ وَإِنْ عَادَ زِيدَ فِيهَا حَتَّى تَعْلُوَ قَلْبَهُ وَهُوَ الرَّانُ الَّذِي ذَكَرَ اللَّهُ ﴿ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾)[١٠] .

واتە: هەرکاتێك بەندە کەوتە ناوتاوانەوە، ئەوە یەکسەر خاڵێکی ڕەش لەسەر دڵی دروست دەبێت، جا ئەگەر لەو تاوانە پەشیمان بووەوەو داوای لێ خۆشبوونی لە خوا کردو گەڕایەوە ئەوە خاڵە ڕەشەکەش لەسەر دڵی دەسڕێتەوەو نامێنێ، بەڵام ئەگەر هەر بەردەوام بوو لەسەر تاوانو دەگەڕایەوە سەری ئەوە وردە وردە ئەو خاڵە گەورە دەبێتو تاوای لێدێت هەموو دڵی داگیر دەکاتو ئیتر ئەو پەردەیە دەدرێت بەسەر دڵیدا کە خوای گەورە دەفەرمووێت: ﴿ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ ﴾ [المطففين] .

واتە: نا وانییە، بەڵکو ئەوەی دەیانکرد لەخراپەو تاوان هەر بەو هۆیەوە خوای گەورە پەردەی هێنا بەسەر دڵیاندا (قال الحسن: هو الذنب على الذنب حتى يموت القلب. قال ابن عباس: "ران على قلوبهم" طبع عليها)[١١] .

پێشەوا حەسەن (ڕەحمەتی خوای لێبێت) دەفەرمووێت: واتە تاوان لەسەر تاوان ئەنجامی دەدەن تاکو مردن دەگاتە سەریان، پێشەوا ابن عباس (ڕەزای خوای لێبێت) دەفەرموێ: "ران على قلوبهم" طبع عليها واتە مۆر دەدرێت لەسەر دڵیان جا بەبێ گومان هەرکەسیش مۆر بدرێت لەسەر دڵی بە هۆی تاوانەوەیە وەئەمەش دەبێتە هۆکاری سەرەکی بۆ کۆتایی هاتنی تەمەن بە خراپە.

شەشەم- هیوا درێژی بەژیانی دونیا :

هیوا بوون بەژیانی دونیاو کەوتنە ژێرباری ئەو خەمەوە یەکێکە لەو تاوانانەی کە خوا پەنامان بدات مرۆڤ بەرەو هەڵدێرو لەناوچوون دەباتو هۆکارێکی گرنگیشە بۆ کۆتایی هاتنی تەمەن لەسەر خراپە، جا هەرکەسێك کەوتە نێو ئەم گێژاوەوە ئەوە دەبێت دوا ڕۆژی خۆی بهێنێتە پێش چاو کەدوایی خۆی پەشیمانە لەسەر ئەوەی بۆچی هەموو غەمو پەژارەی دونیاو کارکردن بووە بۆ ژیانی دونیاو دواڕۆژی فەرامۆش کردووە، بەڕاستی ئەم ژیانی دونیایە کە چاوی زۆرێك لە مرۆڤەکانی کوێر کردووە لەئاست بینینی پاداشتو نازو بەخششەکانی خوای گەورە لەو ژیانەی تر کە دوو ڕۆژەو بەردەوامیش هەڵی خەڵەتاندون وتەنها سەرقاڵی سەروەتو سامانو جوانیو ڕازاوەییەکەی کردوون، ئەویش بە

([٩]) (بڕوانە: سلسة الاحاديث الصحيحة: ١٧٧٢).

([١٠]) (رواه الترمذي وابن ماجة وصححه الشيخ الالباني في صحيح الترغيب والترهيب: ١٦٢٠) .

([١١]) (بڕوانە: البغوي تفسير سورة المطففين: ٩ / ٢٥٣-٢٥٤) .

هاوكاریو دەست بارگرتنی شەیتانی لێزانو فێڵباز ئیبلیسی نەفرەت لێكراو، خوای گەورەو میهرەبانیش دەفەرموێت:

﴿ مَن كَانَ يُرِيدُ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَٰلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِى ٱلْءَاخِرَةِ إِلَّا ٱلنَّارُ ۖ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا۟ فِيهَا وَبَٰطِلٌ مَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ ﴾ [هود].

واتە: هەر كەسێك تەنها ژیانی ئەم دونیایەو جوانیو ڕازاوەییەكەیو بەرق وبریقی ئەوی بوێ، وەپاشەڕۆژی پشت گوێ بخات، ئەوە ئێمەش هەر لەدونیادا بەتێرو تەسەلی هەموو ئەو هەولو كۆششەی كەكردویەتی وەك سەردانی خزمانو چوون بۆلای نەخۆشو قسەی زل كردن تیایدا .دەدەینەوە بەتەندروستی لاشەیو ڕۆزی پێدانیو دەركردنی ناوو شۆرەتی دونیایی بەمەرجێك هیچیی لێكەم ناكەینەوە وەك خۆی پاداشتی دەدەینەوە بەلام ئەوانە لەدواڕۆژدا جگە لەئاگری دۆزەخ هیچ بەشێكو بەهرەیەكیان نییە !وەهەر هەولو چاكەیەك كەلەدونیا كردبێتیان هەمووی بەفیڕۆ چووە هەر لە دونیادا، هەروەها پێغەمبەر خوا ﷺ دەفەرموێت:

(فَوَاللَّهِ مَا الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ وَلَكِنِّي أَخْشَى أَنْ تُبْسَطَ عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَتَنَافَسُوهَا كَمَا تَنَافَسُوهَا وَتُهْلِكَكُمْ كَمَا أَهْلَكَتْهُمْ)[١٢].

واتە: سوێند بەخوا لە هەژاری ناترسم كە توشی ئێوە بێت، بەلام دەترسم دونیا برژێت بەسەرتانداو دەرگای خۆشیەكانتان بۆ بكاتەوە وەك چۆن كرایەوە بۆگەلانی پێشوو، وەئێوەش پێشبڕكێی لەسەر بكەن وەك چۆن ئەوان پێشبڕكێیان لەسەركرد، وەلەناوتان بەرێت وەك چۆن ئەوانی لەناو برد.

ڕەحمەتی خوا لەزاناو پیاوچاك شێخ حەسەنی بەصری (ڕەحمەتی خوای لێبێت) كە دەفەرموێت: (لاتخرج نفس إبن ادم من الدنيا إلا بحسدات الثلاث: إنه لم يشبع مما جمع ولم يدرك ما أمل، ولم يحسن الزاد لما يقدم عليه)[١٣] .

واتە: گیانی نەوەی ئادەم دەرناچێ لەلاشەی لە دونیادا مەگەرسێ ئاخ هەڵدەكێشێت: تێر ناخوات لەوەی كۆیكردوەتەوە، وەنەگەیشتووە بەوەی كەهیوایەتیەتی، وە زادو توێشووی باشی هەڵ نەگرتووە بۆ ئەو ڕۆژەی لەسەر پێیەكانی دەوەستێت .

حەوتەم- دواخستنی تەوبە:

تەوبە كردنو گەڕانەوە بۆ لای خوا پێویستە لەسەر هەموو بەندەیەك، جا تەوبە كردن لەسەر ئەنجامدانی هەموو تاوانێك پێویستە، وە پەیوەست نییە بە تەنها كاتێك یان شوێنێك یان تاوانێك، بەڵكو هەمیشە پێویستە بگەڕێیتەوە بۆ لای خوای گەورەو داوای لێخۆشبونو لێبوردنی لێ بكەیت، جا تەوبە كردن خۆی لە خۆیدا گۆڕانو دیواو دیو كردنی بەندەیە لە بارێكەوە بۆ بارێكی تر، بۆیە ئەم جۆرە تەنها بە وتەو قسەی سەر زار نابێت، بەڵكو دەبێت كۆچ بكەی لە تاوانەوە بەرەو بەندایەتیەكی ڕاستەقینە، هەروەها خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿ وَتُوبُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ ٱلْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾ ﴾ [النور] .

---

(١٢) (رواه البخاري: ٤٠١٥، ومسلم: ٧٦١٤) .

(١٣) (**بڕوانە**: حلية الأولياء: ٢٧٢/٦، وذم الدنيا ٢٧٥).

واتــە: ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە بگەڕێنەوە بۆ لای خواو تەوبە بکەن، هەمووتان وە لەهەموو ئـەو تاوانانـەی کـە گـەورەو بچوکن بۆ ئەوەی ڕزگارتان بێت لە سزای خواو سەرفرازی دواڕۆژ بن.

هەر بۆیە قەدەغەیە دواخستنی تەوبە وەخۆ هەڵخەڵەتاندنە پێش هەموو شتێك وە بـە گـوێ کـردن لـە شەیتانیشە لـە هـەمان کاتدا، بۆیە خوای گەورە بەزەیی بێتەوە بە حاڵی من و تۆشدا، ئەی بەندەی خوا نەکەی تەوبە دوا بخەیت؟! ئـەزانی بـــۆ؟؟ چونکە تۆ نازانیت کەی دەمریت لەوانەیە زۆر نزیك بێت کـاتی گەڕانـەوەی یـەکجاریت بـۆ لای خـوا، بۆیـە زوو تەوبـە بکـە، پێغەمبەر ﷺ دەفەرمووێت:

(إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُغَرْغِرْ)[١٤].

واتـــە: خـوای گەورە تەوبەی بەندەکەی وەردەگرێت پێش گەیشتنی بە غەرغـەرەی گـیان کێشان، واتـە تـاپێش ئـەو کاتـە وەردەگیرێت دوایی سودی نـییە. هەروەها لە فەرمودەیەکی تردا پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووێت:

(التَّائِبُ مِنْ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ)[١٥] .

واتــە: ئەو کەسەی کە تەوبە دەکات لە تاوان، وەك ئەوە وایە کە هیچ تاوانێکی نەکردبێت .

هەشتەم- ئافرەتانێك بە پۆشاکی تەسك وتەنـك وکورتـــەوە بمرێت.

بەڕاستس توێژی ئافرەتان تەنها مافیان لە ژێر سایەی دینی ئیسلامدا پـارێزراوەو ڕێـزو پلـەو پایـەیان هـەر لەوێدا بـۆ دیاری کراوە، هەر بۆیـە ئـافرەتیش وەك هـەموو دروستکراوەکانی خـوای گـەورە خـاوەن سیفەتو جـوانیو ناسـکیو لاشەیەکی تایبەتیە کە تەنها خوای گەورە خۆی دەزانێت چۆن دەبنە جێـی سـەرنجی پیـاوان، جـا دوژمنـانی ئیسلامو دوژمنانی بەرنامە پیرۆزەکەی خوا بەردەوامن لە سەر پیلان گێڕانو بەرنامە بۆ داڕشتن تـا وا لـەو ئافرەتانـە بکـەن کـە ببنە هۆی لەخشتە بردنو ترازاندنی ڕەگەزی بەرامبەر ئەویش بە لەکەدار کـردنو نـاو زڕانـدن وبڵاوکردنـەوەی جۆرەهـا جلو پۆشاکی ناشەرعیو سەرنج ڕاکێشەر تا ئافرەتانی پێ هەڵبخەڵـەتێننو لـەو ڕێگایـەوە مـەرازە گڵاوەکـانی خۆیـان بهێننە دی، هەربۆیە بەم جلو بەرگە بـەناو داپۆشـەرەوە کەوتوونەتـە نـاو زۆنگـاوو ڕەشـاوی چـاولێ کـەری ڕۆژئـاواو دوژمنانی خوا، وەبەداخیشەوە دەڵێم لە وڵاتی خۆشمان دەستەو تاقمێکی چاوچنۆك هەن کـە شـەوو ڕۆژیـان خـستۆتە سەر یەك بۆ دوورینو بڵاو کردنەوەی ئەم جۆرە جلانە، سەرەڕای ئەوەی کـە کۆمـەڵێکیش هـەن خـەریکی ڕازاندنـەوەو نمـایش کردنـی ئافرەتـانو شـەرمو شکۆیان نـەماوەو ئافرەتـانی نیـوە ڕووت بەرهـەم دەهێـنن لـە کاتێکدا کۆمەڵگـە چـاوەڕوانی شـتی باشـترو چـاکتر دەکـات لەوانـە، بـەڵام بەداخـەوە ژەهـری خۆیـان ڕشتووە .....بۆیـە لێرەوە ئـەو فەرمووەدەیە دەدەین بە گوێی هەموو خوێنەرو گوێگرێك کە خۆشەویستمان ﷺ دەفەرمووێت:

(صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا)[١٦] .

([١٤]) (رواه أحمد والترمذي وابن ماجة وصححه الشيخ الالباني في صحيح الجامع الصغير: ١٩٠٣) .

([١٥]) (رواه ابن ماجة وصححه الشيخ الالباني في صحيح الجامع الصغير: ٣٠٠٨) .

واتە: دوو کۆمەڵ هەن کە من نەیانم بینیوە ئەوانە لە ئەهلی ئاگرنو دەچنە دۆزەخەوە، کۆمەڵێکیان بریتین لەو کەسانەی کە پیشەیان ئازاردانی خەڵکی یە بەقامچی کە لە شێوەی کلکی مانگا دەچێتو لە خەڵکی پێدەدەن، وە کۆمەڵی دووەم ئافرەتانێکن کە پۆشاکیان لەبەردایە بەڵام ڕووتیشن، (پۆشتە ڕووتەکان) ئەوانە بەوە ناوەستن کە هەر خۆیان وابن بەڵکو هانی ئافرەتانی تریش دەدەن کە بێنە پێڕیانەوە، وەبەڕێگادا بەلەنجەو لار دەڕۆن تا سەرنجی بەرامبەر ڕابکێشن، ئەو جۆرە ئافرەتانە قژیان دەبەستنو گلۆڵەی دەکەنو لەبان سەریان دەیبەستنو کۆی دەکەنەوە هەروەك کۆپارەی بان پشتی وشتر، جا ئەمانە ناچنە بەهەشتەوە، وەبۆنی بەهەشتیش ناکەن، کەبۆنی خۆشی بەهەشت چەندەها ساڵە ڕێ دەڕوات. یاخود لەفەرمودەیەکی تردا دەفەرموێت: (ثَلَاثٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْعَاقُّ وَالِدَيْهِ وَالْمَرْأَةُ الْمُتَرَجِّلَةُ الْمُتَشَبِّهَةُ بِالرِّجَالِ وَالدَّيُّوثُ)[١٧] .

واتە: سێ جۆر لە خەڵکی ناچنە بە هەشتەوە وەخوای گەورەش لەڕۆژی دوایدا تەماشایان ناکات، ئازاردەری دایكو باوك، ئافرەتانێك کە ڕووتنو لە پۆشاکدا لاسایی پیاوان دەکەنەوە، وەکەسانێك کە بێ غیرەتن واتە پیاوانێکن کە بەتەنگ ئافرەتان وخێزانەکانیانەوە نایەن، لەڕووی ڕەوشتو هەڵسوو کەوتەوە.

نۆیەم: چوونە لای جادووگەران و بڕوابوون پێیان.

جادووگەرانو فاڵچیو ئەستێرە گرەوەکان هەموویان دەکەونە بەر هەڕەشەی خوای گەورەو میهرەبان، وەتوڵەو سزای بە ئازاریان هەیە لە دوا ڕۆژدا، چونکە ئەوانە بێ بڕوابوون بەو خوایەی کە تەنها دەسەڵاتو زانینی شتە نادیارو پەنهانەکان شایستە بە خۆیەتی، وەهیچ کەیسش ناتوانێت غەیب بزانێت تەنها خوای گەورە خۆی نەبێت، وەهەرخۆشی بڕیاردەرو ژیێنەرو مرێنەرو دروستکەرە، وەك دەفەرموێت:

﴿عَـٰلِمُ ٱلْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٦﴾﴾ [الجن] .

واتە: تەنها خوای گەورەو میهرەبان خۆی زانایە بە شتە نادیارو غەیبەکان، وە بە هیچ جۆرێك شتە نادیارو غەیبیەکان بۆ هیچ کەسێك دیار ناخاتو ئاشکرای ناکات، جا کەسانێك هەن دەچنە لای ئەو جادووگەرانەو بڕوایان پێ دەهێننو خۆیان لە دینی ئیسلام بێ بەری دەکەن (پەنا بەخوا) بەوەی کە گوایە شتە نادیارەکانیان پێ دەڵێنو دڵیان خۆش دەکەن بەڵام خۆی لە ڕاستیدا وانیە بەڵکو قورئان دەفەرموێت:

﴿سَحَرُوٓا۟ أَعْيُنَ ٱلنَّاسِ وَٱسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَآءُو بِسِحْرٍ عَظِيمٍ ﴿١١٦﴾﴾ [الاعراف] .

واتە: جادووگەران بەو جادووەی دەیکەن خەڵکی پێ هەڵدەخەڵتێنن, وەخەڵکی پێ چاوبەستو چەواشە دەکەن، وەخەڵکانیش دەترسنو ترس دەچێتە دڵیانەوە, هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموێت:

(مَنْ أَتَى كَاهِناً أَوْ عَرَّافاً فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ)[١٨].

([١٦]) (رواه مسلم: ٧٣٧٣) .

([١٧]) (رواه أحمد والنسائي والبزار والحاكم وصححه الشيخ الالباني في صحيح الترغيب والترهيب: ٢٠٧٠).

([١٨]) (رواه أبو داود والترمذي والنسائي وابن ماجة وصححه الشيخ الالباني في صحيح الترغيب والترهيب: ٣٠٤٧).

واتە: هەرکەسێك بچێتە لای جادووکەرێك یان فاڵچیەك یان کاهینێك، وەباوەڕی پێ بکات وە بەوەی کە دەیڵێ بەڕاستی بخاتەوە ئەوە بێ باوەڕ بووە بەو قورئانەی کە دابەزیوەتە سەر پێغەمبەری خوا موحەممەدﷺ، یان لە فەرموودەیەکی تردا دەفەرمووێت:

(مَنْ أَتَى عَرَّافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً)[١٩] .

واتە: هەرکەسێك بچێتە لای فاڵچیەکو پرسیاری لێ بکات دەربارەی شتێك، ئەوا بۆ ماوەی چل شەو نوێژی لێ وەرناگیرێت.

کەواتە چوونە لای فاڵچیو جادووگەر هۆکارن بۆ کۆتایی هاتنی تەمەن بە خراپە.

دەیەم:باوەڕنەکردن بەقەزاو قەدەری خواو ڕق لێ بوونەوەی.

بێگومان قەدەر یەکێکە لە بنچینەکانی باوەڕبوون بە خوا وەبەشێکی گرنگیشە لەشەش پایەکە لەلای پێشەوایانی ئەهلی سوننەو جەماعە وە بە بێ باوەڕبوون بەو پایەیە باوەڕ دانامەزرێت، وەباوەڕبوونە پێی بە خەیرو شەڕیەوە، وەك ئەوەی پێویستە مرۆڤ لە هەموو کات وساتەکاندا خۆی تەسلیمی قەدەری خوا بکات، هەروەك قەدەر خۆی بریتیە لەو یاساو ڕێساو بەرنامە تۆکمەیەی خوای گەورە خۆی دایڕشتووەو بوونەوەری لێ دروست کردووە، وە مرۆڤ و جنو هەموو دروستکراوەکانی بەو بەرنامەیە دەڕۆن بەڕێوە، خوای گەورەش دەفەرمووێت:

﴿ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَٰهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾ [القمر] .

واتە: ئێمە هەموو شتێکمان بەقەدەرو ئەندازە ڕێژی دروست کردووە یاخود دەفەرمووێ:

﴿ وَكُلُّ شَيْءٍ عِندَهُۥ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾ ﴾ [الرعد] .

واتە: هەموو شتێك کەلای ئێوەیە بەئەندازەو قەدەری خوایە

(ثَلَاثَة لايَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا عاق وَمَنان وَمَكَذُبُ بِالقَدَر)[٢٠] .

واتە: سێ جۆرە کەس لە ڕۆژی دوایدا خوای گەورە نە تەوبەیان لێ وەردەگرێت وەنەفیدیەیان لێ وەردەگرێت: ئازار دەری دایك وباوك، منەتکەر بەسەر خەڵکیدا، وەبەدرۆ خەرەوەی قەدەر. هەروەها پێغەمبەری ئازیزمان ﷺ دەفەرمووێت: (إِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي أَقْوَامٌ يُكَذِّبُونَ بِالْقَدَرِ)[٢١] .

واتە: بەڕاستی لە دوای من کەسانێك دێن کە قەدەری خوا بەدرۆ دەزانن‌و بڕوای پێناکەن.

ئیمامی مەنناوی لە ڕاڤەی ئەم فەرموودەیەدا فەرموویەتی: (أي لا يصدقون بأنه تعالى خلق أفعال عباده كلها من خير وشر وكفر وإيمان)[٢٢].

واتە: باوەڕیان بەوە نییە کە خوای پەروەردگار بەدیهێنەرو خالقی کردەوەی بەندەکانە لە خێرو شەڕو کوفرو ئیمان, وە پێغەمبەری خواﷺ لە فەرموودەیەکی تردا فەرموویەتی: (لَوْ أَنَّ اللَّهَ عَذَّبَ أَهْلَ سَمَوَاتِهِ وَأَهْلَ أَرْضِهِ لَعَذَّبَهُمْ غَيْرَ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ

---

[١٩] (رواه مسلم: ٥٩٥٧) .

[٢٠] (رواه الطبراني وصححه الشيخ الالباني في صحيح الجامع الصغير: ٣٠٦٥) .

[٢١] (رواه احمد وصححه الشيخ الالباني في صحيح الجامع: ٣٦٦٩) .

[٢٢] بڕوانە: (فيض القدير شرح الجامع الصغير: ٤/١٣٣)

رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهُ لَهُمْ خَيْراً مِنْ أَعْمَالِهِمْ وَلَوْ كَانَ لَكَ جَبَلُ أُحُد أَوْ مِثْلُ جَبَلِ أُحُد ذَهَباً أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا قَبِلَهُ اللَّهُ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ وَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ وَإِنَّكَ إِنْ مِتَّ عَلَى غَيْرِ هَـذَا دَخَلْـتَ النَّارَ)[٢٣] .

واتە: ئەگەر بهاتایە خوای گەورە هەموو ئەهلی ئاسمانەکانو ئەهلی زەوی ئەشکەنجە بدایە, ئەوا ئەشکەنجەی دەدانو ستەمیشی لێ نەدەکردن, وە ئەگەر ڕەحمیشی پێ بکردنایە ئەوا ڕەحمەتەکەی ئەو باشتر بوو بۆیان لە کردەوەکانی خۆیان, وە ئەگەر هێندەی کێوی ئوحد ئاڵتون لە پێناوی خوای گەورەدا سەرف بکەیت خوای گەورە لێتی قەبووڵ ناکات هەتا باوەڕ بە قەدەریش نەهێنیت, وە بزانیت ئەوەی کە توشت بووە هەر دەبوو توشت بێت، وە ئەوەی کە توشت نەبووە هەرگیز نەدەبوو توشت ببێت, وە ئەگەر لەسەر هەر بیرو باوەڕێکی تر جگە لەمە بمریت ئەوا دەچیتە ئاگرەوە. وە بێگومان ئەم تاقمو دەستانە هاتنە دی وبوونیان هەبوو وەهەیشە کە لەوانەن بڕوایان بە قەدەری خوا نییە، لەوانە کۆمەڵی قەدەریەکان (القدرية) کە یەکەم کۆمەڵێ گومڕابوون لەدوای چینی هاوەڵانی پێغەمبەری خوا ﷺ ئەمانە دەرکەوتنو کەسانێك بوون کە بڕوایان بەوە نەبوو کە هەر شتێك ڕوودات قەدەری خوایە وەقەزاو قەدەریان بە ڕاست نازانیو دەیان ووت هەموو شتێك کە لە گەردووندا ڕوودەدات بە قەزاو قەدەری خوا نییە، بەڵکو ئەمانە هەمووی بە هۆی پیسیو چەپەڵی بەندەکانەوەیە، هەربۆیە ئەمانە لای ئەهلی سوننەو جەماعە لە دین دەرچوونەو ئەوانە مەجوسی ئەم ئومەتەن، هەروەك يحيى بن يعمر بە عبدالله ی کوڕی عومەری رضي الله عنه ووت: ئەی باوکی عبدالرحمن خەڵکانێك پێش ئێمە هەبوون قورئانیشیان دەخوێند بەڵام گومڕا بوون بەوەی کە دەڵێن: هەرچیەك ڕوو دەدات (انف) واتە: پێشتر تەقدیر نەکراوەو بەرنامەی بۆ دانەڕێژراوە، لەلایەن پەروەردگارەوە، وەدەڵێن خوا زانیاری پێی نەبووە بەڵکو کاتێك شتەکە ڕوویدا ئینجا خوای گەورە زانیاری پێی دەبێت، جا ابن عمر رضي الله عنه فەرمووی: دەی ئەگەر تۆ گەیشتی بەو جۆرە کەسانە پێیان بڵێ: من لێیان بەریم وەئەوانیش لەمن بەرین، پاشان فەرمووی: سوێند بەو خوایەی گیانی منی بەدەستە ئەگەر هەر یەکێکیان بەئەندازەی کێوی ئوحود ئاڵتوونی هەبێت و لەپێناوی خوادا ببەخشێت ئەوە خوای گەورە لێی وەرناگرێت، تاکو باوەڕی بە قەدەری خوا نەبێت بە خێرو شەڕیەوە، پاشان فەرمووی:

(ان مجوس هذه الامة المكذبون بالقدر ان مرضوا فلا تعدوهم وان ماتوا فلا تصلوا عليهم وان لقيتم فلا تسلموا عليهم)[٢٤] .

واتە: مەجووسی ئەم ئوممەتە ئەوانەن کە قەدەری خوا بۆ شتەکان بەدرۆ دەزانن جا ئەگەر ئەوانە نەخۆش کەوتن مەچن بۆ سەردانیان، وەئەگەر مردن نوێژیان لەسەر مەکەن، وەئەگەر لە ڕێگەیەکدا بەئەوان گەیشتن سەلامیان لێ مەکەن. کەواتە زۆر کارێکی ترسناکە ئەگەر کەسێك لەسەر ئەم حاڵەتە بمرێتو بگەڕێتەوە بۆ لای خوا چونکە بێ بەشە لە بەهەشتی خوا.

یانزەهەم: مردن لەسەر کاری داهێنراو (بدعة) **زیادکردن لە دیندا.**

بیدعە کاری زیادکراوە لەدیندا وەداهێنانی شتێکە کە بنچینەی نەبێتو بەهەواو ئارەزووو بخرێتە ناو دینەوە، یان شتێك هەڵبەستی بۆ خواو پێغەمبەری خوا ﷺ ئەوە لەدینی خوادا جێی نابێتەوەو دەدرێتەوە بەسەر خاوەنەکەیدا، سەرەڕای ئەوەش سزای خوای بۆ هەیە لە دواڕۆژدا، وەهەرکەسیش لەسەر ئەو کارە کۆتایی بەتەمەنی بێت ئەوە لەسەر گومڕایی

([٢٣]) (رواه احمد وابوداود وابن ماجة وصححه الشيخ الالباني في صحيح الجامع: ٥٢٤٤).

([٢٤]) **بڕوانە**: (لمحة عن الفرق الضالة للشيخ الدكتور صالح بن فوزان الفوزان: ص ٣٢) .

مردووەو هەموو گومڕاییەكیش بۆ ناو ئاگری دۆزەخە (خوا پەنامان بدات) هەروەك پێغەمبەری خواﷺ دەفەرموێت: (كُـلَّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ وَكُلَّ ضَلالَةٍ فِي النَّار)[٢٥] .

واتە: هەموو زیادكردنێك لە دیندا گومڕاییە وە هەموو گومڕاییەكیش بۆ ئاگری دۆزەخە. وە لە فەرموودەیەكی تردا هاتووە كە پێشەوامانﷺ دەفەرموێت: (إِنَّ اللَّهَ احتَجَرَ التَوبَةَ عَلَى كُل صاحِب بِدعَة)[٢٦].

واتە: بەڕاستی خوای گەورە تەوبەی قەدەغەكردووە لەسەر هەموو خاوەن بیدعەیەك.

هەر بۆیە خاوەن بیدعەو زیادكەر لەدیندا هەمیشە لە خەمی زیادكردن وبەرەو پێشبردنی بەرنامە دەستكردەكەی خۆیەتی بەبێ ئەوەی گوێ بداتە هەڕەشەی خواو پێغەمبەری خواﷺ دەربارەی ئەو زیادكردنانەی كە بە ناوی دینەوە دەكرێن. بۆیە ئەم كەسانە تازیاتر لەو بوارەدا هیلاكو ماندوو ببن زیاتر هۆكارن بۆ ئەوەی لە خوای گەورە دوور بكەونەوە. وەمردنیش لەسەر ئەم كارە هۆكارە بۆ كۆتایی هاتنی تەمەن بە خراپە. خوای گەورەو میهرەبان هەموان بپارێزێت و بەدوورمان بخات لەم كارە بێزراوە.

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه وسلم.

سەرچاوەكان

١- أحكام الجنائزو بدعها (الشيخ المجدد محمد ناصرالدين الالباني) (ڕەحمەتی خوای لێ بێت).

٢-معلومات مهمة من الدين لايعلمها كثير من المسلمين (محمد بن جميل زينو) (خوا بیپارێزێت).

٣-حسن الخاتمة (يوسف الحاج احمد)

(خوا بیپارێزێت).

==================================

ماڵپەڕی بەهەشت

www.ba8.org

لە دوعای خێر بێ بەشمان مەكەن

(٢٥) (رواه احمد وابن ماجة وصححه الشيخ الالباني في صحيح الجامع الصغير: ١٣٥٣).

(٢٦) رواه البيهقي وصححه الشيخ الالباني في صحيح الجامع الصغير: (١٦١٩) .